

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
пошкковник поліції

В'ячеслав ДАВИДЕНКО

01 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації Андрія Володимировича БОРОВИКА на тему «Кримінальні правопорушення проти представників влади» поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за науковою спеціальністю 12.00.08 — кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

БОРОВИК Андрій Володимирович виконав дисертаційну роботу у Одеському державному університеті внутрішніх справ самостійно. Тема дисертації затверджена Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 29 жовтня 2024 року (протокол № 4).

Рецензенти, призначені Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 25 листопада 2024 року (протокол №5), - доктор юридичних наук, професор Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор Валентина МЕРКУЛОВА, доктор юридичних наук, професор Ганна СОБКО - констатують, що 26 грудня 2024 року кафедрою кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ було проведено фаховий семінар для апробації докторської дисертації Андрія БОРОВИКА «Кримінальні правопорушення проти представників влади», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. У семінарі брали участь зазначені рецензенти (протокол засідання кафедри у формі фахового семінару від 26 грудня 2024 року № 13). Результати семінару взято до уваги під час підготовки висновку.

Провівши попередню експертизу докторської дисертації Андрія БОРОВИКА «Кримінальні правопорушення проти представників влади» та наукових публікацій, у яких висвітлено основні наукові положення докторської дисертації, а також за результатами фахового семінару рецензенти встановили:

1. Подана для попередньої експертизи докторська дисертація є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем самостійно.

Робота містить науково обґрунтовані, достовірні висновки і результати, отримані автором особисто.

2. Докторська дисертація містить наукові положення, які характеризуються новизною, мають теоретичну і практичну цінність та свідчать про вагомий особистий внесок здобувача у науку щодо вирішення теоретичних і практичних проблем кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти представників влади.

Робота виконана у галузі права і відповідає паспорту наукової спеціальності 12.00.08 - кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає принципам академічної доброчесності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем кримінальної відповідальності за посягання на представників влади. За результатами системного аналізу підстав кримінальної відповідальності за посягання на представників влади виявлено хаотичність і безсистемність у побудові цих кримінально-правових норм, що спричиняє складнощі кваліфікації зазначених деліктів та інші проблеми правозастосування. На підставі аналізу емпіричних даних, досягнень теорії та правозастосовної практики, досвіду інших країн аргументовано низку нових концептуальних положень, висновків і пропозицій щодо розв'язання цих проблем шляхом оптимізації, уніфікації та інших способів удосконалення відповідних положень кримінального законодавства, а також покращення правозастосовної практики, зокрема:

вперше:

- розроблено доктринальну модель системи кримінально-правових заборон, що визначають підстави кримінальної відповідальності за посягання на представників влади, яка містить пропозиції щодо об'єктивних та суб'єктивних ознак основних і кваліфікованих (особливо кваліфікованих) складів цих деліктів, а також міри покарання за їх учинення та може бути врахована під час удосконалення чинного КК України та його проекту;

- встановлено, що кримінальним правопорушенням проти представників влади характерний такий видовий об'єкт, як правовідносини, пов'язані з забезпеченням представників влади й інших осіб у зв'язку з їх службовою чи громадською діяльністю від посягань на порядок здійснення ними нормальної службової чи громадської діяльності; зазначений видовий об'єкт є міжродовим, оскільки він притаманний кримінально караним посяганням на представників влади, що передбачені різними розділами Особливої частини КК України: розділом I (ст. 112), розділом XV (ст. 342–345, 346, 347, 348, 349, 350–352), розділом XVIII (ст. 376, 377, 378, 379) та розділом XIX (ст. 435-1);

- сформульовано авторські дефініції безпосередніх основних об'єктів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342–345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України на підставі концепції правовідносин, які регламентують порядок виконання обов'язків представниками влади й іншими особами у зв'язку з їхньою службовою чи громадською діяльністю;

- на підставі проведеного аналізу сучасної системи кримінально-правових заборон, в контексті посягань на представників влади, запропоновано класифікацію потерпілих у досліджуваних кримінальних

правопорушеннях: 1) представники влади (ст. 342, 349 КК України); 2) працівники правоохоронних органів (ст. 342, 343, 345, 347, 348, 349 КК України), зокрема державний виконавець (ст. 342, 343 КК України), працівник органу державної виконавчої служби (ст. 343, 347 КК України); 3) державні або громадські діячі (ст. 344, 346 КК України), зокрема народний депутат України (ст. 351 КК), член Рахункової палати (ст. 351-1 КК України), член Вищої ради правосуддя (ст. 351-2 КК України), член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 351-2 КК України); 4) особи, які надають публічні послуги: приватний виконавець (ст. 342, 343, 347 КК України), судовий експерт (ст. 343 КК України); уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 КК України); 5) інші особи – член громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону (ст. 342, 348 КК України), військовослужбовець (ст. 342, 348 КК України), депутат місцевої ради (ст. 351 КК України); 6) близькі родичі (ст. 343, 345, 347, 348, 349 КК України);

– виявлено неоднозначну природу юридичних конструкцій «у зв'язку з виконанням службових обов'язків», «у зв'язку з діяльністю» та схожих у позначенні посягань на представників влади, які вказують передусім на необхідні ознаки суб'єктивної сторони цих деліктів (їх можуть вчиняти з різними метою та мотивами), а також на час вчинення злочину чи кримінального проступку;

– на підставі аналізу результатів конструювання санкцій статей, що визначають підстави кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти представників влади, виявлено низку їх недоліків (часткова необґрунтованість, незбалансованість і безсистемність мінімальних та максимальних меж покарань, а також діапазонів цих заходів кримінально-правового характеру; певна непослідовність у визначенні видів покарань за основні та кваліфіковані склади посягань на представників влади; неврахування в певних випадках характеру й ступеня суспільної небезпечності кримінального правопорушення, його об'єктивних і суб'єктивних ознак тощо), а також виокремлено два рівні їх удосконалення: 1) тактичний, що полягає у виявленні індивідуальних недоліків санкцій ст. 342–345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, розробленні пропозицій щодо їх усунення; 2) стратегічний, що передбачає системне вдосконалення санкцій досліджуваних деліктів у контексті всієї системи кримінально-правових санкцій Особливої частини КК України шляхом розроблення типових санкцій;

– окреслено особливості практики призначення покарань за кримінальні правопорушення проти представників влади, передусім частку засудження, закриття кримінальних проваджень, призначення окремих видів і розмірів покарання, а також застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням як загалом, так і в розрізі окремих деліктів;

удосконалено:

– авторську дефініцію опору, що запропоновано визначати як активну фізичну протидію правомірному здійсненню особою її обов'язків, що полягає

у впливі на організм потерпілого, або спрямована проти предметів, необхідних потерпілому для виконання його обов'язків, або вимагає від потерпілого нейтралізації в безпосередньому контакті з ним, або створює перешкоди для вільного пересування потерпілого, або в інший спосіб ускладнює чи унеможлиблює виконання зазначених обов'язків;

– підходи щодо кримінально-правової кваліфікації опору залежно від законності дій потерпілого (представника влади, працівника правоохоронного органу, державного виконавця, приватного виконавця, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця, уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб);

– положення про представника влади: 1) дефініцію поняття (службова особа державного органу, уповноважена представляти державу, яка діє за її дорученням чи від її імені та наділена правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними й фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості); 2) кримінально-правове розуміння як спеціального потерпілого (представник влади набуває статусу в тих випадках, коли відбувається посягання на його життя, здоров'я, власність, інші охоронювані законом права, авторитет органу, який він представляє, у зв'язку з тим, що він висуває (висував чи висуватиме) вимоги, а також приймає рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості за умови, що за це посягання кримінальна відповідальність встановлена в спеціальній кримінально-правовій нормі; в інших випадках представник влади є загальним потерпілим); 3) підхід до тлумачення представника влади в диспозиціях досліджуваних статей (термін «представник влади» в диспозиціях досліджуваних статей слід розуміти у вузькому (кримінально-правовому) значенні;

– положення про близьких осіб як потерпілих від посягань на представників влади: 1) оптимальним терміном для позначення потерпілих від кримінальних правопорушень проти представників влади, крім власне представників влади, визнано поняття «близька особа»; 2) з огляду на це, у диспозиціях кримінально-правових норм, які містять підстави кримінальної відповідальності за ці делікти (ст. 343, 345, 346, 348, 349 КК України), терміни «близькі родичі» та «близький родич» запропоновано замінити на «близька особа»; 3) близькою особою рекомендовано вважати близького родича, члена сім'ї або колишнього члена сім'ї, а також іншу особу, яка має важливе значення для представника влади (наприклад, товариша, сусіда, коханця (коханку) тощо);

– кримінально-правове розуміння службової особи як суб'єкта кримінальних правопорушень, передбачених ст. 351, 351-1, 351-2 КК України (у цих деліктах ідеться не про будь-яку службову особу, а лише ту, що зобов'язана виконувати законні вимоги відповідних органів влади та їх представників);

– правила кваліфікації посягань на представників влади, що вчиняють учасники спеціальних видів злочинних об'єднань, таких як банда, терористична група чи терористична організація, не передбачене законом воєнізоване або збройне формування (слід кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень: з одного боку – за ст. 342–345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України, а з другого – за ст. 257, 258-3, 260 КК України);

– позиція відносно того, що умисел у кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. 342–344, 349 КК України, є прямим, натомість інші делікти можуть вчиняти і з непрямым умислом, а також визначення змісту інтелектуальних і вольових ознак умислу в цих кримінально протиправних діяннях;

– положення про мету й мотиви посягань на представників влади, зокрема визначено, що: 1) метою цих деліктів у тих випадках, коли її чітко не визначено в диспозиції відповідної статті, може бути перешкоджання виконанню ними службових обов'язків, прагнення порушника уникнути відповідальності за протиправні діяння чи делікти, вчинення іншими суб'єктами адміністративних чи кримінальних правопорушень; 2) мотиви посягань на представників влади можуть бути різними, зокрема помста, небажання підкорюватися законним вимогам, невдоволення законною діяльністю потерпілих, негативне до них ставлення; 3) у диспозиціях статей, що містять підстави кримінальної відповідальності за посягання на представників влади, недоцільно передбачати конкретні мотиви, оскільки це суттєво ускладнить правозастосування через неможливість встановлення цієї ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення; 4) застосування юридичних конструкцій, пов'язаних із мотивом та/або метою вчинення кримінального правопорушення на кшталт «у зв'язку з виконанням службових обов'язків», «у зв'язку з діяльністю» та схожими на них, є цілком виправданим з огляду на те, що встановити певну мету чи мотив не завжди можливо;

– кримінально-правове розуміння такої обставини, що обтяжує покарання, як вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку, зокрема встановлено, що вона може означати, що кримінально протиправне діяння вчиняють: 1) з метою перешкоджання виконанню потерпілим службового або громадського обов'язку (наприклад, створення перешкод, які ускладнюють або унеможливають виконання цих обов'язків, зокрема в майбутньому); 2) з мотивів помсти за виконання потерпілим службового або громадського обов'язку незалежно від часу, що минув з моменту виконання такого обов'язку до моменту вчинення делікту; 3) під час виконання потерпілим службового або громадського обов'язку, переслідуючи інші мотиви чи мету (наприклад, з метою незаконного заволодіння майном, що знаходиться в розпорядженні потерпілого, або вчинення кримінального правопорушення з хуліганських мотивів);

– кримінально-правове розуміння терміна «затримання особи, яка вчинила злочин» у ч. 2 ст. 343 КК України (використання обмеженого

тлумачення цього терміна виключно як фізичного затримання визнано необґрунтованим, оскільки, крім перешкоджання фізичному, правопорушник може перешкодити процесуальному затриманню особи, яка вчинила кримінально протиправне діяння, унаслідок втручання в діяльність правоохоронця);

дістало подальший розвиток:

– класифікація кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і кримінальних правопорушень проти журналістів, а саме виокремлено вісім груп таких деліктів, запропоновано під час реформування кримінального законодавства злочин, передбачений ст. 340 КК України, віднести до розділу V Особливої частини цього Кодексу – кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина, а також кримінальні правопорушення проти журналістів перенести до іншого розділу Особливої частини КК України;

– вчення про безпосередні, додаткові та обов'язкові об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади (правовідносини, які забезпечують охорону особистої та психічної недоторканності, життя, здоров'я, волі потерпілих, їх права власності, а також правосуддя) і безпосередні додаткові факультативні об'єкти цих деліктів (правовідносини, які забезпечують охорону волі, честі, гідності, життя, здоров'я потерпілих, громадського порядку, екологічної та громадської безпеки);

– визначення моментів закінчення складів кримінальних правопорушень проти представників влади, з огляду на особливості окремих кваліфікованих (особливо кваліфікованих) складів та форм об'єктивної сторони цих деліктів;

– положення про опір як одну із форм впливу на представника влади чи іншу уповноважену особу з метою перешкодити виконанню ними своїх обов'язків, яка за своєю кримінально-правовою природою має схожі риси з кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 343, 345 КК України, що не лише спричиняє проблеми розмежування зазначених деліктів, а й відкриває перспективи їх удосконалення в умовах комплексного реформування кримінального законодавства;

– положення щодо кваліфікації посягань на представників влади у випадку вчинення їх службовою особою з використанням службового становища (передусім слід ураховувати вид службової особи, наявність чи відсутність відповідного кваліфікованого складу кримінального правопорушення, а також наявність/відсутність ознак складів злочинів, передбачених ст. 364, 365 КК України);

– питання кваліфікації посягань на представників влади у випадку вчинення їх службовою особою з використанням службового становища (оптимальним шляхом визнано комплексне вирішення під час реформування кримінального законодавства шляхом формування на початку розділу Особливої частини КК відповідного переліку ознак, що підвищують тяжкість злочину на один чи два ступені, як це передбачено в проєкті КК України);

– пропозиції щодо розв’язання проблем конструювання підстав кримінальної відповідальності за посягання на представників влади, вчинені в співучасті (їх слід вирішувати комплексно під час реформування кримінального законодавства шляхом формування на початку розділу Особливої частини КК відповідного переліку ознак, що підвищують тяжкість злочину на один чи два ступені, як це передбачено в проєкті КК України);

– шляхи розв’язання недоліків законодавчої техніки в позначенні потерпілих від посягань на представників влади, зокрема таких як: 1) брак чітких критеріїв віднесення до правоохоронних органів, що не дає змоги однозначно ідентифікувати певні органи як правоохоронні; 2) необґрунтованість і неоднозначність підходів до кримінально-правової охорони працівників державної виконавчої служби; 3) неоднозначність підходів до використання термінів «державний діяч» та «державний чи громадський діяч», а також їх змісту; 4) необґрунтованість і недоцільність створення самостійних кримінально-правових норм для забезпечення кримінально-правової охорони таких категорій державних діячів, як: народний депутат, член Рахункової палати, член Вищої ради правосуддя, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тощо;

– тлумачення та вдосконалення п. 4 ч. 1 ст. 67 КК України в контексті потерпілого від кримінального правопорушення, вчиненого у зв’язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов’язку (потерпілим у цих випадках може бути як власне потерпілий, який виконує службовий або громадський обов’язок, так і його близькі особи; водночас з метою усунення підґрунтя для будь-яких спекуляцій під час правозастосування обґрунтовано слушність пропозиції щодо розширення потерпілих від кримінального правопорушення в п. 4 ч. 1 ст. 67 КК України завдяки використанню терміна «близька особа»;

– пропозиції щодо уніфікації положень КК України в частині позначення представників влади як потерпілих від кримінальних правопорушень та оптимізації у зв’язку з цим відповідних кримінально-правових заборон шляхом забезпечення кримінально-правової охорони цих учасників суспільних відносин спільно з іншими особами у зв’язку з виконанням ними службових повноважень (професійного або юридичного обов’язку), реалізацією суб’єктивного права в публічних інтересах.

3. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, запропонованих автором у дисертації, характеризуються: системним підходом до розгляду проблематики кримінальної відповідальності за посягання на представників влади, що забезпечено вдало розробленою структурою роботи, яка корелюється з поставленими на вирішення завданнями. Зокрема, дисертація складається з анотації, вступу, п’яти розділів, що об’єднують 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (463 найменування на 50 сторінках) і 22 додатків на 77 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 545 сторінок, з них обсяг основного тексту - 391 сторінка.

З метою досягнення об'єктивного наукового результату та формування відповідних положень та висновків, що характеризують наукову новизну роботи, використано сукупність сучасних загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання. Зокрема, *діалектичний* – для пізнання проблематики дослідження, визначення його структури та етапів проведення (розділи 1–5); *системний* – у процесі комплексного дослідження системи правових норм, що забезпечують кримінально-правову охорону представників влади (розділи 1–5); *формально-догматичний (юридико-технічний)* – під час аналізу юридичних конструкцій складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 342–345, 346, 347, 348, 349, 351, 351-1, 351-2 КК України (розділи 1–5); *історико-правовий* – у межах аналізу етапів становлення та розвитку підстав кримінальної відповідальності за посягання на представників влади (розділи 1–5); *компаративістський* – для з'ясування підходів іноземних держав до регламентації відповідальності за посягання на представників влади (розділи 1–5); *аналізу документів* – у процесі вивчення вироків, постанов, ухвал та інших рішень судів України (розділи 1–5), *статистичний* – для аналізу й узагальнення кількісних та якісних показників, що стосуються предмета дослідження (розділи 1–5); *моделювання* – для вдосконалення кримінально-правових норм, що визначають підстави кримінальної відповідальності за посягання на представників влади (розділи 1–5).

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, упроваджені та використовуються в: *законотворчій діяльності* – для вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за посягання на представників влади; *правозастосовній діяльності* – під час кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень проти представників влади (акти впровадження ГУ Національної поліції в Закарпатській області від 18 вересня 2023 року, Закарпатської обласної прокуратури від 25 вересня 2023 року, Кіровоградської обласної прокуратури від 25 вересня 2023 року); *освітньому процесі та науково-дослідній діяльності* – під час викладання навчальних дисциплін з кримінального права та кримінології, розроблення їх навчально-методичного забезпечення, а також у дослідженнях проблем протидії кримінальним правопорушенням проти представників влади (акти впровадження Європейського інституту безперервної освіти (Словацька Республіка) від 1 листопада 2023 року, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка від 22 вересня 2023 року, Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука від 10 вересня 2023 року, Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України від 27 листопада 2023 року, Запорізького національного університету від 11 грудня 2023 року, Ужгородського національного університету від 27 листопада 2023 року, Одеського державного університету внутрішніх справ від 20 вересня 2023 року, Київського інституту Національної гвардії України від 30 листопада 2023 року, Донецького державного університету внутрішніх справ від 22 вересня 2023 року, Науково-дослідного інституту публічного права від 10 вересня 2023 року).

5. Апробація та повнота опублікування результатів дослідження: наукові результати докторської дисертації висвітлено у 52 наукових публікаціях (2 одноосібні монографії; 20 статей, опублікованих в юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, та зарубіжних фахових виданнях; 7 статей у наукових періодичних виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Science Core Collection та/або Scopus, 23 тези доповідей, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Вказане підтверджує повноту попереднього оприлюднення основних результатів дисертації публікаціях та дотримання вимог п. 8 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року №1197.

У наукових працях, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистого дослідження дисертанта, що зазначено у переліку наукових праць. Матеріали та висновки кандидатської дисертації в докторському дослідженні не використовувалися

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографії

1. Боровик А. В. Кримінально-правова характеристика посягань на представників влади : монографія. Одеса : Юридика, 2023. 404 с.

2. Боровик А. В. Відповідальність за кримінальні правопорушення проти представників влади: законодавство, доктрина, практика : монографія. Одеса : Юридика, 2024. 524 с.

Статті у наукових періодичних виданнях України та інших держав:

1. Боровик А. В. Підстави юридичної відповідальності за образу представника влади потребують удосконалення. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 4 (18). С. 60–72. DOI: 10.34015/2523-4552.2021.4.05 (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126880).

2. Боровик А. В. Вчинення кримінального правопорушення у зв'язку із виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку як обставина, що обтяжує покарання. *Київський часопис права*. 2021. № 4. С. 244–251. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2021.4.37> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 116999).

3. Боровик А. В. Видовий об'єкт кримінальних правопорушень проти представників влади. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 166–171. DOI: <https://doi.org/10.32782/392260> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 11700).

4. Боровик А. В. Класифікація кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів. *Нове українське право*. 2022. Вип. 2. С. 163–176. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.23> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 117128).

5. Боровик А. В. Безпосередні основні об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади. *Публічне право*. 2022. № 2 (46). С. 59–72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2022-46-6> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 117001).

6. Боровик А. В. Безпосередні додаткові об'єкти кримінальних правопорушень проти представників влади. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 98–105. DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.355> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 117003).

7. Боровик А. В. Близькі родичі як потерпілі від кримінальних правопорушень проти представників влади: актуальні проблеми кримінально-правової характеристики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 461–466. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/110> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 117129).

8. Боровик А. В. Родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти представників влади. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 24. С. 168–179. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.23> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126692).

9. Боровик А. В. Представник влади як потерпілий від кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 3. С. 189–197. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.34> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126881).

10. Боровик А. В. Проблеми уніфікації потерпілих у складах кримінальних правопорушень проти представників влади. *Держава та регіони*. 2022. № 3 (77). С. 55–66. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.3.6> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126691).

11. Боровик А. В. Кваліфікований склад опору: актуальні питання кримінальної відповідальності. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 288–296. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.42> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126783).

12. Боровик А. В. Актуальні питання кримінальної відповідальності за посягання на представників влади, вчинені у співучасті. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. № 97. С. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v97.2023.1> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126874).

13. Боровик А. В. Актуальні питання тлумачення терміну «опір» у складі кримінального правопорушення, передбаченого статтею 342 Кримінального кодексу України. *Право та державне управління*. 2023. № 1. С. 124–131. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.18> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126872).

14. Боровик А. В. Кримінальна відповідальність службових осіб за посягання на представників влади. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 1 (48). С. 77–82. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2023.16> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126787).

15. Боровик А. В. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за посягання на представників влади. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 99–109. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2023.19.14> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126876).

16. Боровик А. В. Мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони посягань на представників влади. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. № 19. С. 22–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/npuola.v32.2023.3> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126786).

17. Боровик А. В. Мета та мотиви посягань на представників влади. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2023. Т. 34 (73) № 1. С. 124–130. (Серія «Юридичні науки»). DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/20> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126785).

18. Боровик А. В. Актуальні питання тлумачення юридичної конструкції «у зв'язку з виконанням службових обов'язків» у складах кримінальних правопорушень проти представників влади. *Law. State. Technology*. 2023. № 2. С. 36–42. DOI: [10.32782/LST/2023-2-6](https://doi.org/10.32782/LST/2023-2-6) (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126690).

19. Боровик А. В. Вина у кримінальних правопорушеннях проти представників влади. *Юридичний вісник*. 2023. № 2. С. 70–77. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v2.2023.9> (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 126875).

20. Боровик А. В. Санкції за кримінальні правопорушення проти представників влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 421–427. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/105>.

Статті у наукових періодичних виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Science Core Collection та/або Scopus

21. Borovyk A., Kolb O., Likhovitskyu Ya., Atamanchuk V., Tomma R. Problems of classification of criminal offenses related to corruption. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23. Issue 4. URL: <https://www.abacademies.org/articles/problems-of-classification-of-criminal-offenses-related-to-corruption-9458.html>.

22. Borovyk A., Mitchuk O., Demianchuk V., Zoliak V., Paziuk R. The legal aspects of the activities of journalists and media professionals related to human rights protection. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23. Issue 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/The-legal-aspects-of-the-activities-of-journalists-and-media-professionals-related-to-human-rights-protection-1544-0044-23-2-470.pdf>.

23. Borovyk A., Vartyletska I., Vasylenko Yu., Patyk A., Pochanska O. Rules of criminal liability for corruption offences and their prevention. *Cuestiones Politicas*. 2021. Vol. 39, № 68. P. 723-734. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3968.46>.

24. Borovyk A., Tkachenko I., Danylevska Y., Pavelkiv S. Public official as a victim of criminal assault: comparative approach. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12 (62). P. 282-292. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.62.02.28>

25. Borovyk A., Hrynkiv O., Olieinikov D., Derevyanko N. Obstruction of law enforcement and judiciary functions: criminal offense in comparative dimension. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12 (65). P. 185–195. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.18>.

26. Borovyk A., Tkachenko I., Derevyanko N., Diakin Y. Public official as a victim of criminal insult and defamation: Comparative Research. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41 (78). P. 748–767. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.50>.

27. Borovyk A., Tkachenko I., Ivchenko B.-Y., Mandzyk P., Solovyov E. A Special Status Victim: Criminal Liability for Assaulting a Government Official in Ukraine and Other Countries. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41 (79). P. 509–523. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4179.35>.

Тези доповідей, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

28. Боровик А. В. Актуальні питання санкцій кримінально-правових норм, що забезпечують кримінально-правову охорону представників влади. *Актуальні питання розвитку правової системи у сучасній Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Рівне, 23–24 груд. 2021 р.) : у 2 ч. Рівне : Гельветика, 2021. Ч. 1. С. 87–89.

29. Боровик А. В. Окремі питання диференціації відповідальності за кримінальні правопорушення проти представників державної влади в проєкті нового Кримінального кодексу України. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали VII Міжнар. наук. конф. (Кременчук, 21–22 січ. 2022 р.). Одеса : Гельветика, 2022. С. 210–211.

30. Боровик А. В. Сучасні тенденції криміналізації образи в кримінальному законодавстві зарубіжних держав. *Шляхи реформування кримінальної поліції: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 лют. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 22–25.

31. Боровик А. В. Вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку як обставина, що обтяжує покарання: актуальні питання правозастосування. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 лют. 2022 р.) Одеса : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2022. С. 19–21.

32. Боровик А. В. Актуальні питання відповідальності за кримінальні правопорушення проти представників влади. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності* : тези V Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 25 лют. 2022 р.). Хмельницький : НАДПСУ, 2022. С. 73–75.

33. Боровик А. В. Кримінальні правопорушення проти представників державної влади: до питання про систему цих деліктів в умовах воєнного часу. *Забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Луцьк, 27 трав. 2022 р.). Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. С. 35–37.

34. Боровик А. В. Проблеми кримінально-правової охорони колишніх представників влади. *Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 10 листоп. 2022 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 11–16.

35. Боровик А. В. Окремі категорії державних діячів як спеціальні потерпілі у кримінальних правопорушеннях, передбачених статтями 351, 351-1, 351-2 КК України. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 28–29 груд. 2022 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 378–380.

36. Боровик А. В. Актуальні питання відповідальності юридичних осіб у випадку вчинення посягань на представників влади. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 24–25 лют. 2023 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 195–197. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-53>.

37. Боровик А. В. Законність дій потерпілих як обов’язкова ознака опору в статті 342 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 14 берез. 2023 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 93–97. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-25>.

38. Боровик А. В. Актуальні питання правозастосування погрози застосування насильства у частині 3 статті 342 Кримінального кодексу України в умовах російської агресії. *Закарпатські правові читання. Право як інструмент стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 27 квіт. 2023 р.) : у 2 ч. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. Ч. 1. С. 285–287. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-67>.

39. Боровик А. В. Суб’єкти злочинів, передбачених статтями 351, 351-1, 351-2 Кримінального кодексу України: окремі питання кримінальної відповідальності. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 черв. 2023 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 123–127. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-30>.

40. Боровик А. В. Проблемні питання кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 351, 351-1, 351-2 Кримінального кодексу України. *Legal science, legislation and law enforcement: traditions and new European approaches : International scientific conference proceedings* (May 29–30, 2023, Wloclawek, Republic of Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. С. 80–83. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-324-8-19>.

41. Borovyk A.V. Purpose as a mandatory feature of the subjective side of taking a representative of the authorities or an employee of a law enforcement agency as a hostage. *European potential for the development of legal science, legislation and law enforcement practice* : International scientific conference proceedings (August 2–3, 2023, Wloclawek, Republic of Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 111–114. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-28>.

42. Боровик А. В. Щодо окремих питань мети вчинення насильства щодо працівника правоохоронного органу. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у ХХІ столітті* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, 19 жовт. 2023 р.) : у 2 ч. Рівне, 2023. Ч. 2. С. 29–31.

43. Боровик А. В. Окремі недоліки конструкцій статей 112, 345, 346, 347, 348, 349 Кримінального кодексу України. *Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи попередження злочинності* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 24 листоп. 2023 р.). Одеса : ОДУВС, 2023. С. 222–223.

44. Borovyk A. An official as a subject of crimes provided for in articles 343, 344, 345, 346, 347 of the criminal code of Ukraine: separate issues of criminal responsibility. *Topical issues of modern jurisprudence* : international scientific conference proceedings (April 5–6, 2023, Częstochowa, Republic of Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 155–159. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-37>.

45. Боровик А. В. Актуальні питання тлумачення часу вчинення злочину, передбаченого статтею 342 Кримінального Кодексу України. *Development trends in legal science and education of Ukraine in the context of European integration* : International scientific conference proceedings (November 1–2, 2023, Częstochowa, Republic of Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-44>.

46. Боровик А. В. Окремі питання кримінальної відповідальності за перешкоджання діяльності представників влади. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 36–39.

47. Боровик А. В. Запобігання кримінальному правопорушенню як наслідок кримінального проступку у частині другій статті 343 Кримінального кодексу України. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 22–23 груд. 2023 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 249–251. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-68>.

48. Боровик А. В. Окремі питання кримінальної відповідальності за погрозу або насильство щодо представників влади (ст. 345, 346 КК України). *The latest law developments* : International scientific conference proceedings (April 3–4, 2024, Wloclawek, Republic of Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С. 102–106. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-24>.

49. Боровик А. В. Призначення покарань за кримінальні правопорушення проти представників влади: аналіз статистичних даних за 2023 рік. *Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system* : International scientific conference proceedings (February 7–8, 2024, Riga, Republic of Latvia). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 229–233. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-54>.

50. Боровик А. В. Штраф як покарання за посягання на представників влади. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 23–24 лют. 2024 р.). Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 286–288. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-81>.

Особистий внесок здобувача.

Викладені в дисертації висновки й положення, що становлять її новизну, розроблені автором особисто. З метою обґрунтування окремих положень дослідження використано праці інших учених, на які зроблено посилання. У дисертації використовуються лише ті положення та ідеї, що відображені в наукових публікаціях автора, підготовлених у співавторстві, у виданнях категорії «А» (Scopus та Web of Science) та є результатом його особистих досліджень. У наукових статтях «Problems of classification of criminal offenses related to corruption» та «Rules of criminal liability for corruption offences and their prevention» автору належать положення, які в подальшому використано для формулювання висновків щодо кваліфікуючої ознаки вчинення злочину службовою особою. У науковій статті «The legal aspects of the activities of journalists and media professionals related to human rights protection» автор сформулював положення, що визначають належність журналістів до «четвертої гілки влади». У науковій статті «Public official as a victim of criminal assault: comparative approach» автор обґрунтував положення про те, що український підхід до кримінально-правової охорони правоохоронців від незаконних нападів є більш збалансованим порівняно з іншими юрисдикціями. У науковій статті «Public official as a victim of criminal assault: comparative approach» автору належать положення про характеристику перешкоджання правосуддю, яке визнається серйозним злочином у більшості світових юрисдикцій. У науковій статті «Public official as a victim of criminal insult and defamation» автор визначив три основні моделі регулювання образи таклепу: суворий захист посадових осіб і громадян, пріоритет свободи слова або баланс між цими концепціями. У науковій статті «Special Status Victim: Criminal Liability for Assaulting a Government Official in Ukraine and Other Countries» автору належить обґрунтування посиленого кримінально-правового захисту представників влади (державні службовці) у зв'язку з їх компетенцією. Наукові результати, отримані в кандидатській дисертації, повторно на захист докторської дисертації не виносяться.

6. Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної, доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження. Зазначене підтверджується наявністю відповідних посилань на згадані автором по тексту літературних джерел, зокрема й під час використання ідей, розробок, відомостей тощо.

За результатами фахового семінару щодо апробації дисертації Боровика Андрія Володимировича «Кримінальні правопорушення проти представників влади» було ухвалено:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Боровика Андрія Володимировича «Кримінальні правопорушення проти представників влади», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Боровика Андрія Володимировича відповідає паспорту наукової спеціальності 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, а також Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) та Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

3. Рекомендувати дисертацію Боровика Андрія Володимировича «Кримінальні правопорушення проти представників влади» до подання на розгляд спеціалізованої вченої ради відповідного профілю.

Рецензент –

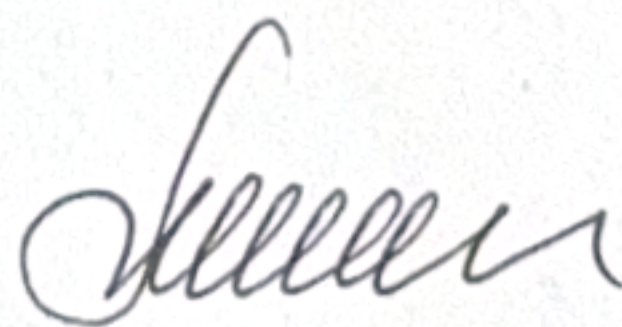
Завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Національної поліції України
доктор юридичних наук, професор

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

Рецензент –

Професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Інституту права та безпеки
доктор юридичних наук, професор

Валентина МЕРКУЛОВА

Рецензент –

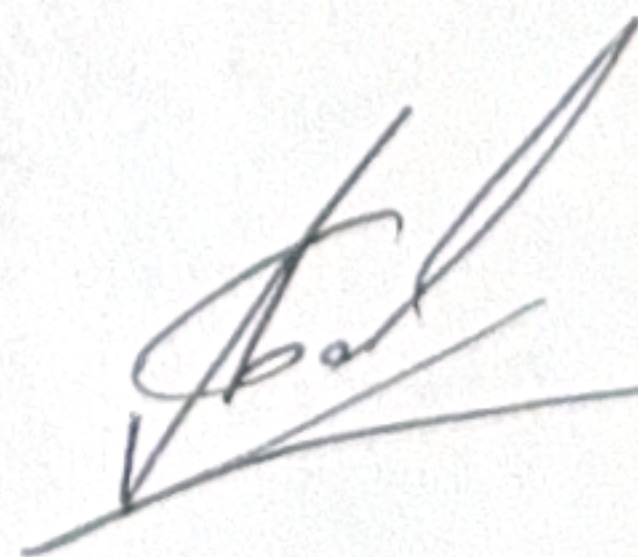
Професор кафедри
кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Національної поліції України
доктор юридичних наук, професор

Ганна СОБКО

Головуючий на засіданні –

Завідувач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Інституту права та безпеки
доктор юридичних наук, професор

Андрій БАБЕНКО